

тека. И това той правеше без разлика дали неговите идеи и мироглед се кръстосват в противоречие с идеите и мирогледа на критикувания автор, или пък се съгласуват. Никога не биваше компромисен в критиката си. Не изпитваше радост от произведение, в което не блика вдъхновение и не поддържа емоционална напрегнатост у читателя. Големината му на критик може да се съизмерва и с големината на чисто човешката му природа. Той беше скромен и у него живееше в неделимо единство скромността и благородството — черти на избрана личност. Затова и оръжието на критиката му не плашеше, нито хулата беше неин елемент. Радославов учеше, наставляваше, поправяше, над съжденията му господствуваше моралният критерий. . .

Родината ни губи с Радославов един от достойните си синове. С него си отива последният от вдъхновените представители на генерацията, която отпреди повече от седемдесет години бе започвала с истински народнически жар делото за подготовка на бъдещ хуманизъм, здраво национално съзнание и обич към българската култура и изкуство.

И сега, когато се разделяме с него, наред със скръбта в душите ни се издига чувството на гордост, че сме имали такъв духовен мъж, мъж, който ни оставя наследство, от което ще могат да черпят поука и направление за своите умове много млади талантиливи писатели.“

Мълчанието бе сковало всички, погълнати в признателните размисли за всичко, което Иван Радославов ни оставяше в наше наследство. . . И едва когато бучите забарабаниха с подземен тътен по ковчега, хората смирено се занавеждаха да пуснат по бучка пръст за „последно сбогом“. . . Малко по-късно гробът бе закрит с цветята на признанието.

АКИЛИНА — НЕИЗВЕСТНА КНИЖОВНИЧКА ОТ XVII ВЕК

ДИМИТЪР КЕНАНОВ

Участието на жени в литературния живот през средните векове е гвърде рядко явление. Затова несъмнен интерес предизвиква един Сборник от XVII век със съчинения на Григорий Синаит, преписан от Акилина, чието име е вписано в тайнопис на авторска приписка. Ръкописът се пази в библиотеката на АН СССР (БАН) — Ленинград, сбирка на Ф. А. Каликин (№ 67), № 3, полуустав, 4°, руска редакция, 148 листа¹.

СЪДЪРЖАНИЕ:

Л. 1 а: Григориа Синанта главы (с²) краегранеснемъ бело полезны, ꙗже краегранесне есть, снѣ. Слова различна, в заповѣдехъ бѣлѣиныхъ, прещеніиныхъ ꙗже вѣтованіиныхъ, еще ж(ѣ) и в помыслахъ, ꙗже в страстихъ, ꙗже в добродѣтелехъ, еще же в безмолвїи, и мѣтвѣ, ниже крае, гранесна. Глава первая.

Нач.: Словеснѣ оубо быти комѣ, или быти по естество. . .

Л. 74 б: Сказаніе малое Григоріа Синанта ꙗкоже, о безмолвїи, въ гл҃авѣнахъ, патнадецати, ꙗже въразѣ мѣтвѣ.

Нач.: Два въраза сжт(ъ) съединїна. . .

Л. 93 а: Григоріа Синанта, о безмолвїи(н) гл҃авѣны, ꙗже еже како подобаетъ съдѣти ꙗже въ безмолвїи.

Нач.: Всегда оубо на столѣ. . .

¹ Палеографските данни са заети от инвентарния опис.

Л. 102 б: Вѣдѣннѣ ѡ вѣзмьлѣннѣ ѡ мѣтѣ, ѡ снѣ ж(ѣ) ѡ знаменнѣхъ бѣгдѣтнѣхъ ѡ прѣстнѣхъ, ѡ что разнѣче теплотѣ настаеннѣка оудобѣ свѣходѣт прѣстѣ.

Нач.: Подобашѣ оубо намѣ рѣши...

Л. 126 б: О чѣтырѣхъ сщннѣо началствѣннѣхъ ѡ колждѣмъ сщннѣо началствѣо глѣт са, ѡ сѣлѣжы раздѣлѣаѣт са вѣстѣноѣ вѣдѣннѣ.

Нач.: Вннѣ оубо есѣмъ Трѣннѣцѣ...

Л. 142 а-б: Тогож/ѣ/ главлѣзны, / ѡ сонн/ыхъ/ ѡсквшеннѣхъ.//

Нач.: Впросѣ. Колнждѣ ѡстнѣцѣаннѣмъ грѣхъ...

Л. 144 а-б: О ж/ѣ/ как/ш/ подобѣаѣт ѡзмѣтѣ мѣстннѣо вѣзмьлѣннѣкѣ/оу/.

Нач.: Нже на еднѣ сѣдѣаѣ...

Край: Л. 144 б: Ъже бо есѣхъ таковын, радѣннѣ са, ѡт ѣа а не ѡт чѣкѣ окурзмьлѣемѣ.

Литературната история на книжовния труд е разкрита от Акилина в подробна приписка, съставена съобразно жанровите предписания, но хвърляща светлина и върху личността на авторката:

„Кѣтнѣмъ гѣдѣамъ ѡ ѡтѣцѣмъ ѡ вѣсѣмъ по бѣгѣдѣтнѣ снѣположеннѣи цѣркѣоѣнѣ блжннѣмъ мнѣ, внѣноѣо мѣтаннѣ, кас. Н кашнѣхъ рабѣ рабѣннѣа тождѣствѣоуѣщѣе со малденнѣцѣ оуѣннѣе прнѣат, ѡ раздѣрннѣмъ раздѣрѣа ѣжѣственнѣхъ словѣсѣ конѣоуѣхъ сѣа, до чѣрннѣаѣ же оубо ѡ трѣстнѣ нѣкако дѣстнѣгоуѣхъ, ѡ на прѣвысокоѣ мнѣ желаннѣе хѣдѣожѣствѣахъ вѣздыоуѣхъ прочнѣтѣтнѣ же ѡ прѣпнѣсовѣтнѣ сщннѣнаго бѣгѣословѣстѣннѣа сѣнтнѣкѣ рѣкнѣе кннѣжѣцѣ снѣо Грнѣгорнѣа Сннѣанѣта дѣрзѣноуѣхъ, ѡ се ннѣѣ ѡт кас ѡ кашннѣ сщннѣ вѣслнѣкѣа ѡ вѣгѣоуѣрѣчѣнаго смьслѣа, прѣшннѣннѣа прѣшѣоуѣ, да подѣаѣт мнѣ сѣа мѣлоуѣ разрѣшннѣннѣе ѡ прѣшннѣннѣе дѣрзѣноуѣннѣа, аще ежѣ ѡт нѣрадѣннѣннѣа нѣканѣ что ѣз пнѣсмѣ/ннѣахъ кннѣгнѣ сѣа погрѣшннѣхъ. Ъан по есѣствѣоуѣ забьтннѣа лѣбѣострѣстннѣа мнѣ плѣтнѣ ѡ вѣслѣчѣствѣе прѣкоуѣ/ — порѣкѣ/, понѣже есѣмъ сосѣдѣа нѣмоуѣщнѣ ѡ жѣна грѣшннѣа, прнѣ мнѣ-ствѣмъ сложннѣннѣа жнѣтнѣ текѣоуѣ, к сѣмоуѣ же ннѣамъ соуѣрѣвѣга мѣогоѣ ѡ чѣлдѣа вѣмоуѣ, ѡ вѣмъ гѣспѣодннѣа мнѣ ѡтѣцѣа ѡ братннѣа ѡ блжннѣннѣа по крѣшннѣннѣи ѡ есѣнѣ прѣчнѣтаоуѣщннѣи пнѣсмѣна кннѣгнѣ сѣа. /ѣа/ радѣннѣа кашннѣ сщннѣ прѣстнѣте мнѣ ѡ сѣмъ ѡ бѣгѣословнѣте. Ннѣа же пнѣсѣашннѣа ѡт сѣдѣннѣ пнѣсмѣнѣхъ сѣа гѣсѣлѣоѣо трѣслѣожнѣо, прѣвѣннѣннѣа трнѣ пнѣсмѣна ннѣмѣтѣ прѣчѣаѣтнѣ же по дѣа, ѡ сѣуѣтѣ ѡт ннѣхъ согѣласннѣхъ (трнѣ), гѣасннѣхъ же чѣтырѣ, пѣчѣннѣ едннѣо ѡ пакѣнѣ чѣтырѣннѣа пѣатѣрнѣцѣо ѡ пѣатѣрнѣцѣа дѣоннѣцѣо, // ѡ трнѣдѣсѣатѣ со ѡсѣмьрнѣцѣо, ѡ пакнѣ пѣатѣрнѣцѣа пѣатѣрнѣцѣо соуѣрѣвѣо ѡ едннѣа нѣсѣтѣ снѣхъ стѣорнѣцѣа ѡ дѣа дѣсѣатѣа ѡ ннѣ есѣ чнѣсло РѢ, ерѣмѣннѣа же чнѣслѣмъ по дѣа ѡтѣ вѣшѣна, по сѣдѣннѣ тьмѣсѣннѣхъ ѡ по стѣорнѣцѣа трнѣ сѣдннѣцѣа ѡ по снѣхъ ѡ еторѣе дѣсѣатѣа ѡ по дѣа. Прѣчѣе же мѣлоуѣ ѡт кашннѣа лѣбѣннѣа бѣгѣослѣвно прнѣмннѣмъ то е' кратѣце по сѣндѣтѣлѣствѣоуѣщнѣ(у) к по дѣа прѣчнѣтаоуѣщннѣа ѡ по снѣхъ екоуѣпѣ есѣнѣ сѣдѣоуѣ възшѣлѣмъ бѣгѣоуѣ гѣсоуѣ ннѣшѣмоуѣ Нѣсѣсѣ Хѣсѣсѣ дѣашннѣмоуѣ бѣгдѣтѣ ѡ оуѣкрѣплѣашннѣмоуѣ смьслѣмъ мѣтѣамнѣ прѣчѣтѣлѣа прѣно дѣбѣ мѣтрнѣ егѣо, ѡ вѣсѣхъ стѣхъ мннѣннѣ (л. 147а—148 а).

Встрани на приписката неизвестен читател, може би притежателят на книгата, е разчел тайнописа с името на книжовничката и годината на написването: „Акилина, 1615 г., в половине 1614г.“

Според тайнописните указания името се състои от 7 букви, които се обединяват в три групи (трибуквена и две двубуквени). Съгласните звукове са три, а гласните — четири:

А/1/, К/20/, Ъ/10/ + Л/30/, Н/8/ + Н/50/, Л/1/ = Акилина. Общият сбор на цифрите е 120 /РѢ/. Годината на написването: 7123 (1615).

На л. 144б след последните Синантови думи с червенослов е написано: лѣтѣ/ѣ. ѡ. ПѢ. ноуѣ/ѣ. ѡ. Това може да се разчете като година 7032 (1574), ноември 12. Възможно е датировката да се отнася към ръкописа, който е имала под ръка Акилина.

Преводът на преписаните слова е дело на търновските исихаста от XIV век². Така прочее чрез проявената книжовна ревност на Акилина се осъществява една неизвестна страница от богатите културни взаимоотношения между българи и руси през средновековната епоха.

² Преводът вероятно е дело на Геодосий Търновски и се появява в средата на XIV век. Вж. ГПБ — Ленинград, сб. на Ал. Гилфердинг, № 47, Сборник, 1360—1375, л. 1—69 и № 35, Сборник, 1360—1375, л. 66—129. Срв. А.-Е. Tachiaos. Gregory Synaites' Legacy to the Slavs: Preliminary Remarks. — Cyrillomethodianum, 1983, 7, p. 113—142.